

**AUTHORITY – ITS CONSTRUCTION AND EVALUATION
BY SECONDARY SCHOOLS STUDENTS**

**AUTORYTET – JEGO BUDOWANIE I OCENA W OPINII
UCZNIÓW SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH**

Dr Barbara Antczak

Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej

im. Alcide De Gasperi w Józefowie

from28@wp.pl

ABSTRACTS

The concept of authority can be defined very broadly, depending on the discipline, but there is no doubt that this is a kind of pattern recognition and respect.

The word authority comes from Latin - auctoritas and means seriousness, importance. According to the Dictionary of the Polish Language it is respect towards the person in a given group. Another interpretation of authority - in interpersonal relations: a person with leadership qualities, with high intelligence and charisma; people commonly respected because of achievements in a particular area, usually performing important functions.

Authority in psychology is associated with a respected person. It is often observed that people with common indisputable authority in their environment are assisted by certain insignia - marketing tools (often subconsciously) that are associated with authority. People who act and look in a certain way, are treated as authorities and others are not.

Pojęcie autorytetu może być bardzo szeroko rozumiane w zależności od dyscypliny naukowej, ale nie ulega wątpliwości, że jest to swoistego rodzaju wzór, uznanie, szacunek.

Autorytet jest odbiciem norm i wartości uznanych przez społeczeństwo.

Autorytet w psychologii kojarzy się z osobą poważaną, darzoną szacunkiem, której jesteśmy skłonni ulegać, podporządkowywać się i wykonywać jej polecenia. Często obserwuje się, że osoby mające powszechnie niezaprzeczalny autorytet w swoim otoczeniu wspomagają się pewnymi

insygniami, czy też inaczej narzędziami marketingowymi (często podświadomie), które związane są z autorytetem.

W edukacji przyjęło się rozumieć autorytet jako wzór, zespół wyjątkowych przymiotów i kompetencji wychowawców, które zwiększają ich możliwości oddziaływania na wychowanków, przekazywania im wiedzy, wartości, postaw i określonych umiejętności. W artykule przedstawione są wyniki badań przeprowadzone wśród młodzieży dwóch warszawskich szkół ponadgimnazjalnych dotyczące budowania i oceny autorytetu oraz próby określenia, kto tak naprawdę go ma. Zastosowano ankietę jako technikę badawczą.

KEY WORDS:

authority, respect, confidence, honesty, teacher

autorytet, szacunek, zaufanie, szczerłość, nauczyciel

WPROWADZENIE

Pojęcie autorytetu może być bardzo szeroko rozumiane w zależności od dyscypliny naukowej, ale nie ulega wątpliwości, że jest to swoistego rodzaju wzór, uznanie, szacunek.

Słowo autorytet pochodzi z języka łacińskiego – auctoritas i oznacza powagę, znaczenie, uznanie. Według Słownika Języka Polskiego (2006, s. 102) to uznanie, jakim obdarzona jest osoba w danej grupie. Inna interpretacja autorytetu określa w ten sposób osobę o cechach przywódczych, wysokiej inteligencji lub charyzmy; są to ludzie cieszący się powszechnym szacunkiem z powodu osiągnięć w określonej dziedzinie, zwykle pełniący odpowiedzialne funkcje. Autorytet jest odbiciem norm i wartości uznanych przez społeczeństwo.

Autorytet w psychologii kojarzy się z osobą poważaną, obdarzoną szacunkiem, której jesteśmy skłonni ulegać, podporządkowywać się i wykonywać jej polecenia. Często obserwuje się, że osoby mające powszechnie niezaprzeczalny autorytet w swoim otoczeniu wspomagają się pewnymi insygniami, czy też inaczej narzędziami marketingowymi (często podświadomie), które związane są z autorytetem. Ludzie, którzy zachowują się i wyglądają w określony sposób, postrzegani są jako autorytety, a inni nie. Tymi symbolami wywołującymi takie uczucia, nawet jeśli na to nie zasługują, to:

- ubiór (mundur, sutanna, garnitur trzyczęściowy, klasyczna garsonka, togi);
- tytuły i stopnie naukowe;
- cechy fizyczne człowieka.

Autorytet może oddziaływać wyzwalająco lub ujarzmiająco. Ten pierwszy inspiruje i konstruktywnie wpływa na postępowanie osób, mobilizując do podejmowania inicjatyw, samodzielnych działań, pobudzając ich zapał, intelekt i wyobraźnię. Współpraca z tak rozumianym autorytetem jest całkowicie dobrowolna, nie wynika z obowiązku czy z powinności. Przykładem takiej współpracy jest współpraca pomiędzy liderami i wolontariuszami w wielu organizacjach NGO. Dzięki temu wolontariusz odkrywa swoje talenty i możliwości i jednocześnie wykonuje społecznie użyteczną pracę (Chwedorowicz, 2012). Łatwo uświadomić sobie, jak wiele naszych przekonań, decyzji i działań ma u podstaw zaufanie do kompetencji i dobrej woli ludzi, którzy udzielają nam – osobiście lub w innej formie – rozmaitych informacji (Chwedorowicz, 2011).

Autorytet ujarzmiający pochodzi nie tyle z osobistych walorów czy zasług, co z wygórowanych ambicji i żądz władzy, dąży do podporządkowania sobie innych, stosując cały wachlarz aparatu przymusu, zakazów bądź nakazów, wrogość wobec indywidualizmu oraz wymuszanie uległości.

W edukacji przyjęło się rozumieć autorytet jako wzór, zespół wyjątkowych przymiotów i kompetencji wychowawców, zwiększający ich możliwości oddziaływania na wychowanków, przekazywania im wiedzy, wartości, postaw i określonych umiejętności. Aby wszechstronnie i swobodnie się rozwijać, niezbędna jest wolność, której w naszej dalszej i bliższej historii brakowało. Autorytet pedagogiczny jest koniecznym warunkiem właściwego przebiegu procesu kształcenia (szerzej B. Antczak, 2011, s. 109-119). Prawdziwy wychowawca potrafi stworzyć sprzyjającą atmosferę na lekcji, wzbogacić naukę przekazami osobistej wiedzy, wykorzystywać różne formy ekspresji, rozwijać samodzielność uczniów, nawiązywać rzeczywisty kontakt z wychowankami. Realizując swój program, nie staje w opozycji do ucznia, jest członkiem społeczności, inicjuje rozwój partnerstwa, poczucie zbieżności interesów, wychowanków obdarza zaufaniem i wiarą w ich dobrą wolę.. Można wyróżnić następujące jego rodzaje:

- oparty na doświadczeniu życiowym nauczyciela, wynikający z jego wykształcenia, mądrości, wiedzy;
- odnoszący się do pozycji społecznej wychowawcy, wynikający z uzna-

nia dla jego funkcji lub stanowiska;

- oparty na zaufaniu, kontraktach, które są zawierane z wychowankiem w codziennym funkcjonowaniu;
- wpływające z władzy;
- emocjonalny, wynikający z szacunku lub obawy/lęku wobec nauczyciela.

Autorytetowi nauczyciela szczególnie łatwo ulegają dzieci. W starszych klasach obserwuje się wzrost krytycyzmu i osłabienia roli autorytetu nauczyciela, a nawet jego całkowity zanik (B. Antczak, 2012, s. 34-45). Wymownym przykładem jest ruch kontestacji i buntu, który ze szczególną siłą wybuchł w 1968 roku w krajach zachodniej Europy i w Ameryce (Okoń, 2004, s. 37-38). Działania osoby wiodącej są splecione z życiem i tak jak wychowanie podlegają historycznym zmianom, są uwarunkowane intencjami i określoną interpretacją. Wykorzystując autorytet dla dobra wychowywanej osoby, należy działania oprzeć nie tylko na uznanych powszechnie wartościach i normach, lecz także na postrzeganiu dobra drugiej osoby.

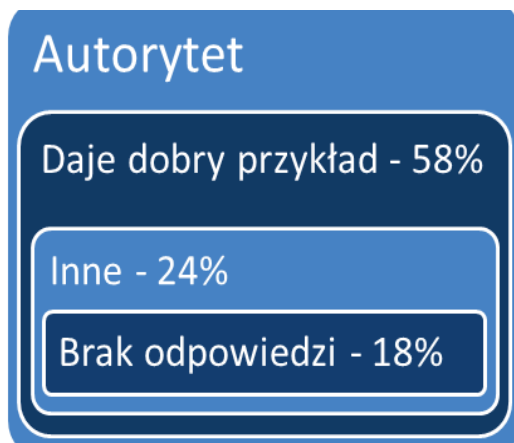
ANALIZA BADAŃ

Badanie dotyczące budowania i oceny autorytetu w opinii uczniów szkół ponadgimnazjalnych przeprowadzono techniką ankietową na przełomie marca i kwietnia 2013 roku w dwóch szkołach w Warszawie: CXXV Liceum Ogólnokształcącego im. Waldemara Milewicza (52%) i Technikum nr 3 im. Ludwika Krzywickiego (48%). Wśród ankietowanych 59,5% stanowiły dziewczęta, a 40,5% chłopcy. Badanie celowo przeprowadzono w klasach na różnym poziomie kształcenia: 66% ankietowanych uczniów uczęszczało do klasy trzeciej zarówno liceum, jak i technikum, 22% do czwartej technikum – zawód technik obsługi turystycznej, a 12% do drugiej liceum i technikum, w którym młodzież kształci się we wspomnianym zawodzie oraz technika ekonomisty. Uczniowie bardzo chętnie uczestniczyli w badaniu, choć kilka ankiet - co zostało zidentyfikowane – było wypełnione żartobliwie a nawet w prowokującej, niegrzecznej formie. W taki sposób udzielone odpowiedzi zostały oczywiście uwzględnione w analizie i znalazły się w pozycji „inne”.

Pierwsze trzy pytania miały na celu ustalenie płci oraz klasy, do której uczęszcza osoba ankietowana. Pozostałe pytania dotyczyły opinii uczniów na temat budowania i oceny autorytetu oraz ustalenie definicji słowa autorytet.

Zdecydowana większość, bo aż 58% odpowiedziała, że jest to osoba, która ma dawać dobry przykład. Niestety, wiele osób nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie. Dokładną analizę przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Definicja autorytetu

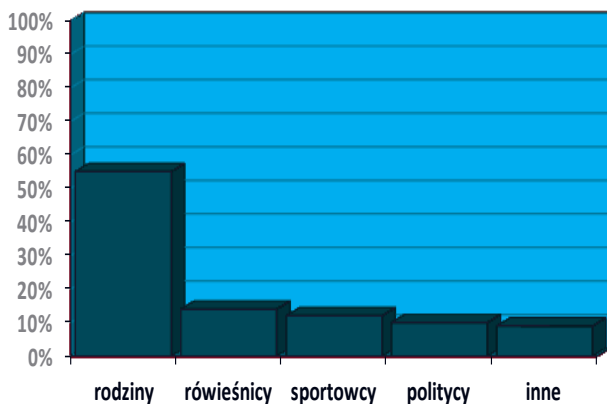

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Odpowiedzi na kolejne pytanie pomogły ustalić, które z wymienionych osób, grup, postaci mają największy wpływ na życie ankietowanych uczniów. Podano wiele wariantów odpowiedzi. Można było wybrać maksymalnie 3.

Okazuje się, że największy wpływ na życie ankietowanych uczniów mają członkowie rodziny. Autorytet osoby znaczącej reprezentuje uznany porządek i normy społeczne. Istniejący związek między rodzicami a dziećmi jest niepodważalny. W znacznie mniejszym stopniu oddziałują rówieśnicy i sportowcy, a najmniejszy wpływ mają politycy. W okresie dojrzewania młodzi ludzie interesują się różnymi problemami socjokulturowymi. Obok dotychczasowych związków, budują oni nowe stosunki wyznaczone przez nich samych. Partnerzy są nie zawsze rzeczywistymi osobami – mogą to być ideały, postacie z historii, literatury, polityki, mediów. Wniosek z tego badania wydaje się pozytywny społecznie – rodzina to wartość, która mimo wpływu znajomych/rówieśników jest bardzo ważna.

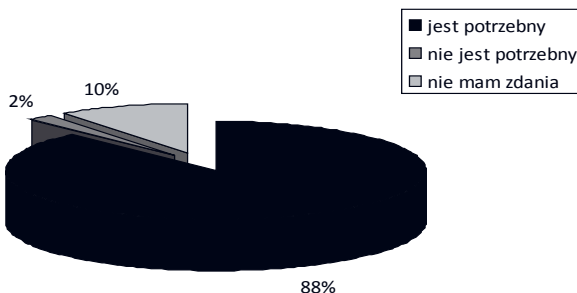
Wykres 2. Osoby mające wpływ na życie uczniów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Kolejne pytanie miało ustalić, czy współczesna młodzież potrzebuje autorytetu/autorytetów. Okazało się, że aż 88% ankietowanych twierdzi, że tak, nawet we współczesnym świecie, jedynie 2% uważa, że nie, a 10% nie wyraziło swojego zdania. Każdemu pokoleniu potrzebne są autorytety, które byłyby wzorami do naśladowania. Wyraźnie widać – badaniach potwierdza – że ludzie młodzi poszukują autorytetu. Wydaje się, że jest to zjawisko bardzo pozytywne.

Wykres 3. Potrzeby posiadania autorytetów

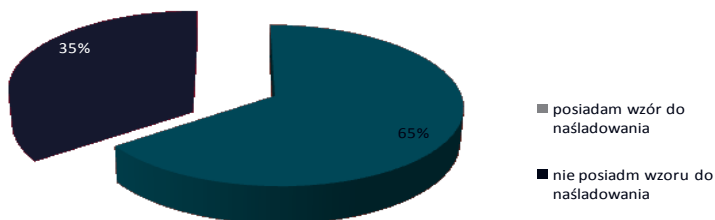

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Następnie skierowano do uczniów pytanie, czy mają w swoim życiu osobę wartą naśladowania. Po zliczeniu odpowiedzi okazało się, że 65%

ma swój wzór, który chcieliby naśladować, w tym 20% ma ich nawet kilka. 35% nie znalazło jeszcze takiej osoby.

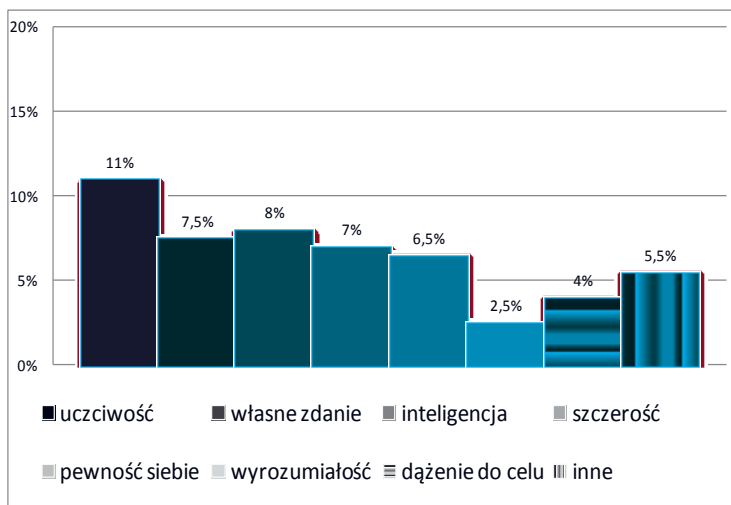
Wykres 4. Wzory do naśladowania

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W kolejnym pytaniu respondenci zostali zapytani o to, co najbardziej cenią u osób, które (jak sami stwierdzili) dają dobry przykład. Jak wynika z poniższego wykresu zdania były podzielone. Da się jednak zauważyć, że najbardziej pożądaną cechą autorytetu jest uczciwość. Rzeczywiście, dla zdecydowanej większości uczniów (co wynika też z innych badań; szerzej B. Antczak, 2012, s. 152-160) poczucie bezpieczeństwa jest potrzebą podstawową i tego przede wszystkim oczekują młodzi ludzie.

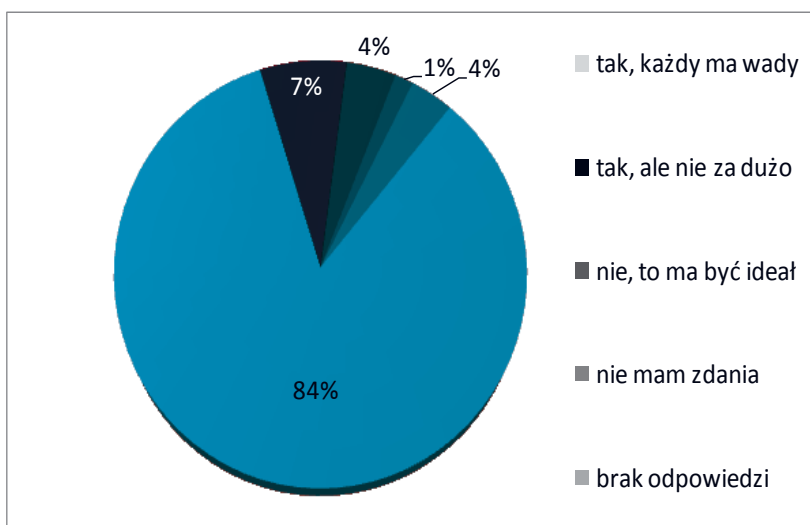
Wykres 5. Wartości cenione u autoritetów

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Analizując odpowiedzi na kolejne pytanie, można dostrzec, że są w szkołach młode osoby, które autoritet utożsamiają z ideałem bez wad. Takie osoby stanowią jednak jedynie 4% uczniów biorących udział w badaniu. Zdecydowana większość – aż 84% – uważa, że autoritet może mieć wady, bo przecież każdy je ma. Nasuwający się wniosek skłania do optymistycznej konstatacji że młodzież jest bardziej realistyczna, niż wynikałoby z obiegowych opinii.

Wykres 6. Posiadanie wad przez autorytet

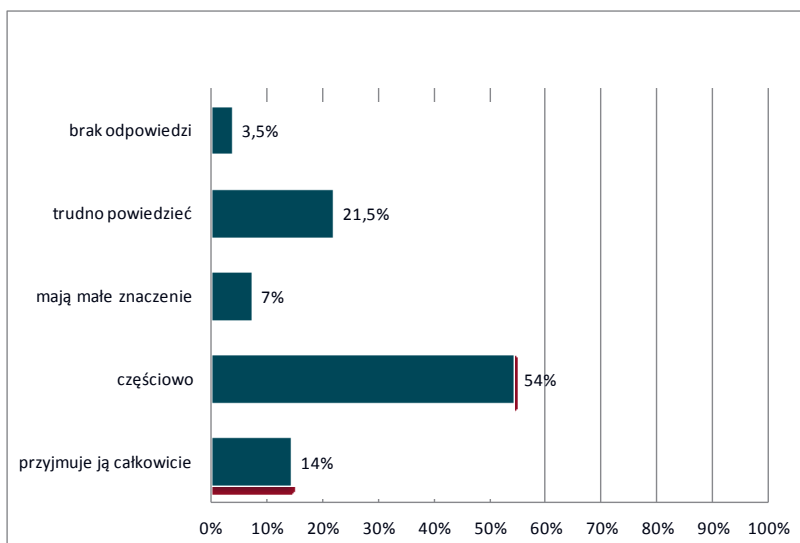

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W dalszej kolejności spytano młodzież o różnicę między idolem a autorytetem. Ankietowani odpowiedzieli, że najważniejszą różnicą między idolem, a autorytetem jest to, iż idol to osoba, w którą jesteśmy zafascynowani, a z autorytetu bierzemy przykład i na nim się wzorujemy, do niego chcemy być podobni.

Ciekawą kwestią jest zbadanie zgodności osobistych poglądów młodzieży z poglądami swoich autorytetów i związku z tym zapytano ich, w jakim stopniu zazwyczaj się one pokrywają. 54% podziela je częściowo, 21,5% trudno to stwierdzić, a tylko 14% przyjmuje je całkowicie. W tej części badania widać duży krytycyzm młodego pokolenia.

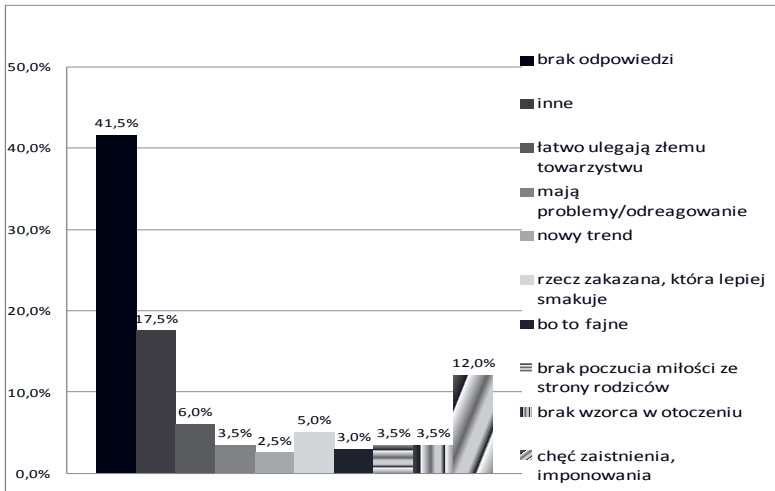
Wykres 7. Zgodność własnych poglądów z autorytetem

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W kolejnym pytaniu ankietowani zostali zapytani o powód, dla którego autorytetem młodych ludzi są osoby często postrzegane negatywnie (Jastrzębski, Kozera, 2011, s. 129-132). Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, najczęstszym powodem jest nowy trend, moda, imponowanie w ten sposób otoczeniu rówieśniczemu. Taka buntownicza postawa życiowa jest częsta w okresie dojrzewania, a ocena i postrzeganie rówieśników stają się najważniejszym wykładnikiem tego rodzaju popularności.

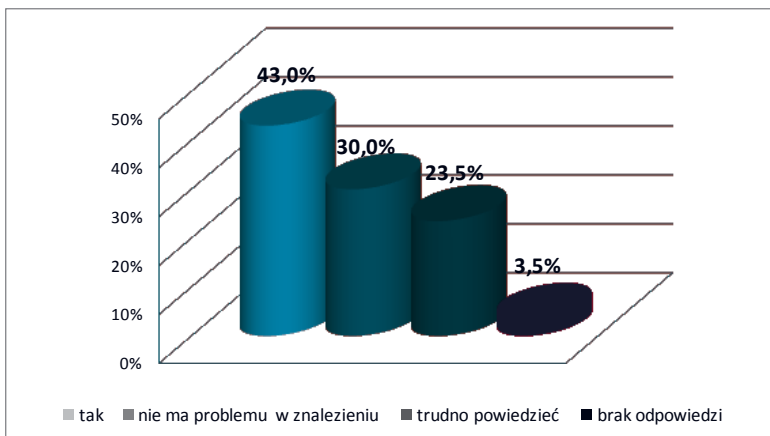
Wykres 8. Negatywne autorytety – przyczyny

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Analiza odpowiedzi dotyczących wzorców do naśladowania w naszym społeczeństwie nie przynosi budujących wyników, ponieważ prawie połowa uczniów twierdzi, że w dzisiejszych czasach nie ma osób, które można uznać za autorytet, choć jednocześnie 30% nie ma problemu w jego znalezieniu.

Wykres 9. Autorytety we współczesnych czasach

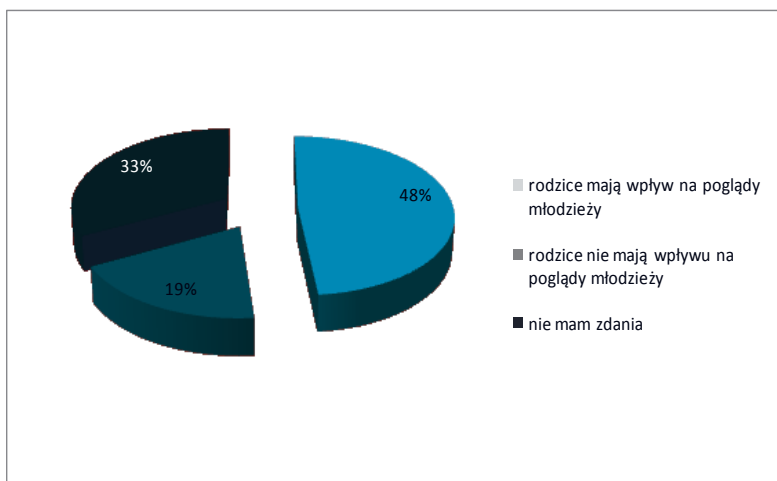
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Kolejne pytanie brzmiało: „Czy możliwe jest wzorowanie się na kimś, kogo nie znasz osobiście?”. 31% ankietowanych uważa, że jest to możliwe, choć niełatwe. Dla 22,5% nie ma to znaczenia, a dla 26% jest to niemożliwe, gdyż nie wiedzą, jaka dana osoba jest na co dzień. 17% nie ma zdania, 3,5% nie odpowiedziało na to pytanie.

Odpowiedzi na następne pytanie pozwoliły ustalić, czy rodzice mają duży wpływ na poglądy prezentowane przez młodzież. 48% ankietowanych odpowiada, że rodzice mają wpływ na ich poglądy, 19% uważa, że nie, a 33% nie udzieliło odpowiedzi.

W ostatnich dwóch pytaniach zapytano, czy ankietowani uczniowie chcieliby w przyszłości, aby ich dziecko ich naśladowało i czy warto naśladować rodziców? 36% uważa, że warto, a 41% chciałoby, aby ich dziecko ich naśladowało.

Wykres 10. Wpływ rodziców na poglądy młodzieży

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

PODSUMOWANIE

Reasumując, badanie przeprowadzone wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych, dotyczące budowania i oceny autorytetu wykazało, że autorytetem jest osoba, która daje dobry przykład, a młodzież znajduje ją przede wszystkim w najbliższym otoczeniu, w kręgu rodzinnym. Ludzie młodzi potrzebują autorytetu i poszukują go. Najbardziej pożądaną cechą

u osoby cieszącej się autorytetem jest uczciwość. Tylko nieliczni uczniowie oczekują ideału – młodzież jest dość realistyczna, aż 84% uważa, że autorytet może mieć wady.

Kolejnym interesującym zjawiskiem u młodych ludzi jest wzorowanie się na osobach postrzeganych negatywnie i jest to zdecydowanie nowe zjawisko. Dzięki temu chcą zaimponować otoczeniu, głównie rówieśnikom. W tym wieku zwrócenie na siebie uwagi, poprzez takie a nie inne zachowanie, oryginalne poglądy, czy też wygląd zewnętrzny jest celem większości nastolatków. Każde pokolenie ma swoje odmienne wzorce, którym pozostaje wierne. Często niesie to ze sobą pozytywne rezultaty, czasem niestety nie. Wzajemny szacunek, zainteresowanie i współdziałanie są jedynym rozwiązaniem konfliktu międzypokoleniowego, sposobem na porozumienie. Rodzice także muszą poznać nowe ruchy młodzieżowe, alternatywne grupy i awangardową muzykę. Takie zrozumienie nowych trendów i postępu technicznego i technologicznego pozwalają na skuteczną komunikację. Na koniec może powiedzieć, że wychowankowie są tacy, z jakimi autorytetami mieli do czynienia w okresie wychowania.

REFERENCES

- Antczak, B.(2011). Misja edukacji w dobie komercjalizacji. *Journal of Modern Science* 4/11/2011. WSGE Józefów.
- Antczak, B.(2011). Usługi edukacyjne - rynek taki sam jak inne? WSGE Józefów.
- Antczak, B.(2012). Problemy gimnazjalistów w aspekcie bezpieczeństwa społecznego. *Journal of Modern Science* 3/14/2012. WSGE Józefów.
- Antczak, B.(2012). Poczucie bezpieczeństwa w szkole. Czy jest aż tak źle? *Journal of Modern Science* 1/12/2012. WSGE Józefów.
- Chwedorowicz, J. (2011), *Rozwój kompetencji twórczych ucznia*, [w:] Jan Łaszczyk (red.), *Filozofia i pedagogika twórczości – główne problemy, zasadnicze rozstrzygnięcia*, wyd. Sowa, Warszawa.
- Chwedorowicz, J. (2012), *Kompetencje lokalnego lidera kultury*, wyd. AMŁ, Łódź.
- Jastrzębski, J., Kozera, Ł.(2011). Rodzinne uwarunkowania postaw wobec miłości i funkcjonowania w bliskich związkach u młodych dorosłych, w: (red.) Ćmiel S. *Nieprzystosowanie społeczne dzieci i młodzieży*. WSGE Józefów.

Okoń W.(2004). Nowy słownik pedagogiczny. Wydawnictwo Akademiczne „Żak”.

Słownik języka polskiego(2006). PWN Warszawa.